

Strategisch activisme over verzet binnen en buiten het systeem

Impactdag Ooa
19-09-2025, Amersfoort

Jorgen Schram | NSOB, EUR, Varkens in Nood & Dier & Recht
Marjolein de Rooij | Vakbond voor Dieren

Opzet

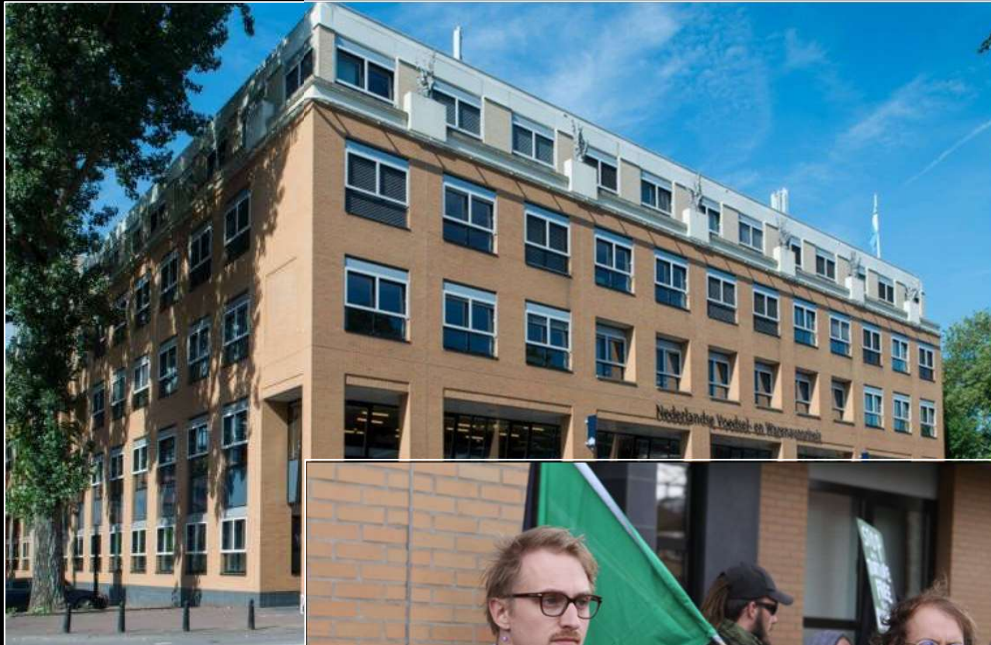
- Kennismaking
- Praktijkervaring Marjolein
- Conceptuele duiding Jorgen
- Adviesvraag
- Reflectie

Onderzoeksthema 'patronen van interactie overheid en actiegroepen'

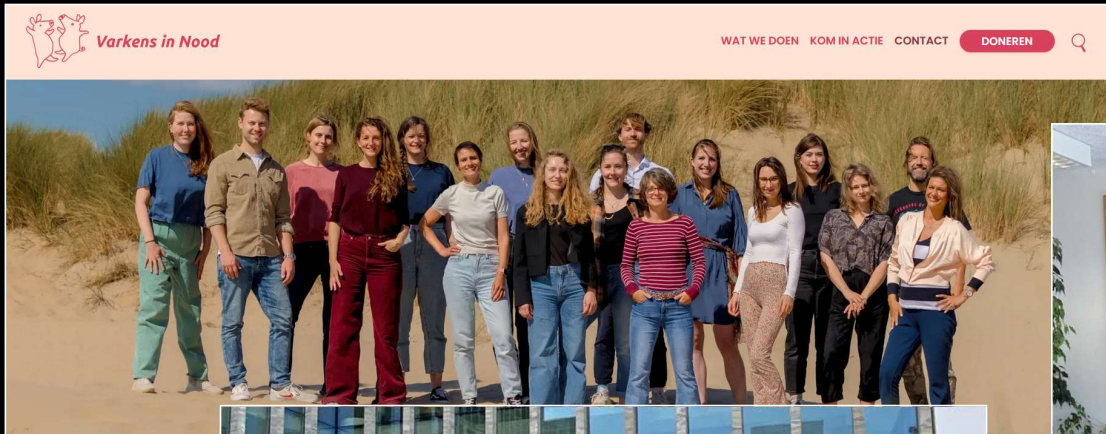

‘Embedded research’

‘Overheidsperspectief’

‘Embedded research’

‘Activistenperspectief’

Kennismaking

*Heb je zelf
ervaring met
activisme
(in organisaties)?*

A close-up photograph of two goats in a dark, rustic barn setting. The goat on the left is brown with a long, grey beard and is looking towards the camera. The goat on the right is white with brown patches and is resting its head against the first goat. The background is dark and textured, suggesting wooden walls.

ARBEIDSRECHTEN

VOOR WERKENDE DIEREN
Marjolein de Rooij

VAKBOND
VOOR
DIEREN

A woman with blonde hair, wearing a blue jacket, is smiling and leaning over a metal railing. Next to her is a white goat with large, curved horns. The background is a dark, rustic barn interior.

MARJOLEIN DE ROOIJ

Oprichter en voorzitter van de Vakbond voor Dieren

Arbeidsrechten voor werkende dieren

ONDERZOEK IDEALE OMSTANDIGHEDEN BEPALEN MET GELUKSMETER

'Gelukkige kippen maken zachte geluiden'

RALF PUNENBURG

Marjolijn de Rooij van de Vakbond voor Dieren is een onderzoek gestart naar de taal van kippen. Als het aan haar ligt, dan kunnen boeren straks aan de hand van een geluksmeter de ideale omstandigheden bepalen waarin kippen een gelukkig leven kunnen leiden. 'Het geluid dat kippen maken, zegt alles over hun welzijn.'

De Rooij bevindt zich met haar onderzoek nog in de verkenningfase, waarin ze aan het inventariseren is wat ze nodig heeft om de geluksmeter te ontwikkelen. Vanuit de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant (Stuurgroep LIB) heeft ze subsidie gekregen om dit verkennend onderzoek uit te voeren.

Doel is dat er straks een microfoon in stallen hangt die in verbinding staat met een app of computer en alle geluiden van kippen opvangt. 'Ik wil weten in welke stallen de geluiden van gelukkige kippen te horen zijn en in welke niet', vertelt De Rooij.

'Ik ben bijvoorbeeld benieuwd in hoeverre de grootte en de inrichting van een stal bepaald zijn voor het geluk van kippen. Wellicht zou een boer aan de hand van de geluksmeter bepaalde aanpassingen in een stal kunnen doen, waardoor het welzijn van de dieren verbetert. Maar je kunt ook denken aan een ander voedingspatroon of de manier waarop de boer met de kippen omgaat.'

MOBIEL KIPPENHOK

De Rooij bezocht recent de Kip Caravan van pluimveehouder Peter van Agt, waar ze de 'zachte' geluiden van gelukkige kippen duidelijk kon waarnemen. Van Agt beschikt over een innovatief mobiel kippenhok, met meereizende eierautomaat. De Kip Caravan biedt onderdak aan 249 kippen. Overdag scharrelen ze op de Oirschotse Hei, waar ze zich tegoeed

Volgens Van Agt kunnen pluimveehouders doorgaans goed horen wanneer kippen gelukkig zijn en wanneer niet. 'Als ik die mooie geluiden hoor bij mijn caravans, dan word ik daar zelf ook gelukkig van.' De pluimveehouder zet alles in het werk om een omgeving te creëren waarin zijn kippen hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. 'Indien mogelijk moet je ze buiten laten scharrelen', stelt hij. 'Daarnaast bieden wij ze ook de kans om buiten voedsel te zoeken. Onze caravans verplaatsen we iedere twee weken naar een andere plek, waar de kippen telkens opnieuw voldoende natuurlijk voedsel tot zich kunnen nemen. Vooral dierlijke eiwitten zijn een belangrijke voedingsbron', aldus Van Agt.

NATUURLIJKE BEHOEFTE

Hij streeft ernaar om kippen hun natuurlijke behoefte terug te geven. Dat kan volgens hem ook in een stal. 'Twintig jaar lang was het verboden dierlijke eiwitten toe te voegen aan het voer. Nu mag dat gelukkig wel. Dat is een belangrijke voorwaarde om een kip een gelukkig leven te laten leiden. Kippen zijn van nature omnivoren.'

Volgens Van Agt zijn zijn omgevingsfactoren bepalend in het geluksgevoel van kippen dan de grootte van de stal. 'Hoe groter de stal, hoe meer compartimenten je moet maken. Dan is er geen verschil meer met een kleinere stal. Ook kun je in een grote stal meer investeringen doen in technieken die het natuurlijke gedrag stimuleren, zoals automatisch graan strooien of klimatologische aanpassingen.'

Met de geluksmeter in de hand kunnen boeren volgens De Rooij straks gericht het welzijn van hun kippen verbeteren. 'Vender kan de meter fungeren als marketingtool, waarbij je als boer kunt aantonen dat jouw kippen gelukkiger zijn dan die van ondernemers met een ander stalsysteem. Het is niet ondenkbeeldig dat er in de toekomst strenge eisen worden ge-

3,8 MILJOEN RUNDEREN

350 MILJOEN VLEESKUIKENS

48 MILJOEN LEGHENNEN

10,5 MILJOEN VARKENS

VAN KIPPENHOK TOT KANTOORTUIN

A photograph of two pigs in a metal cage. The pig in the foreground is lying down, facing left, with blue and green markings on its side. The pig in the background is partially visible, also lying down. The cage is made of vertical metal bars.

ARBEIDSRECHTEN VOOR WERKENDE DIEREN

Arbeidsrechten voor werkende dieren

DE RECHTEN VOOR WERKENDE DIEREN

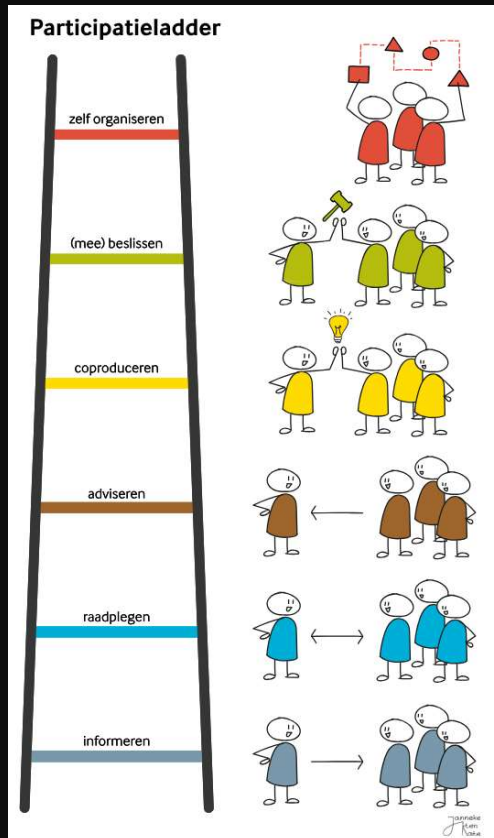
- Recht op een veilige werkomgeving
- Recht op een gezonde werkomgeving
- Recht op een sociaal leven en privacy
- Recht op rust, vakantie en pensioen
- Recht op een geweldloos leven
- Recht op inspraak

LUISTEREN NAAR DIEREN IS EEN EERSTE STAP IN HET TOEKENNEN VAN INSPRAAK

- Dieren hebben een mening, gevoel, emoties, wensen en verlangens
- Transitie naar een veehouderij waarin dit herkend en erkend wordt
- Geluk en plezier zijn een voorwaarde

De overheid

Van en voor de samenleving...

Actiegroepen

Van en voor de samenleving...

Boze burgers...

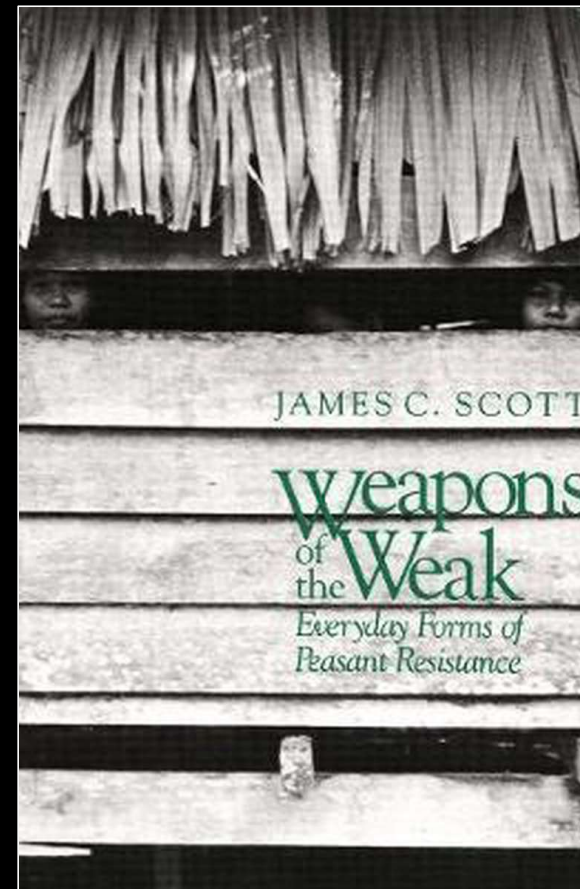
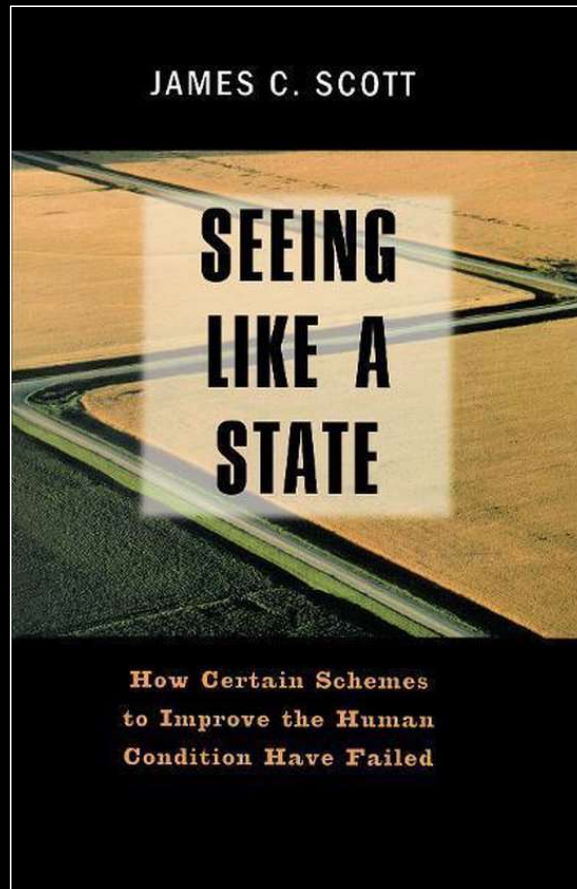
...of betrokken burgers?

Ambiguiteit...

**Het verhaal van
Roodkapje is anders als
de wolf het vertelt.**

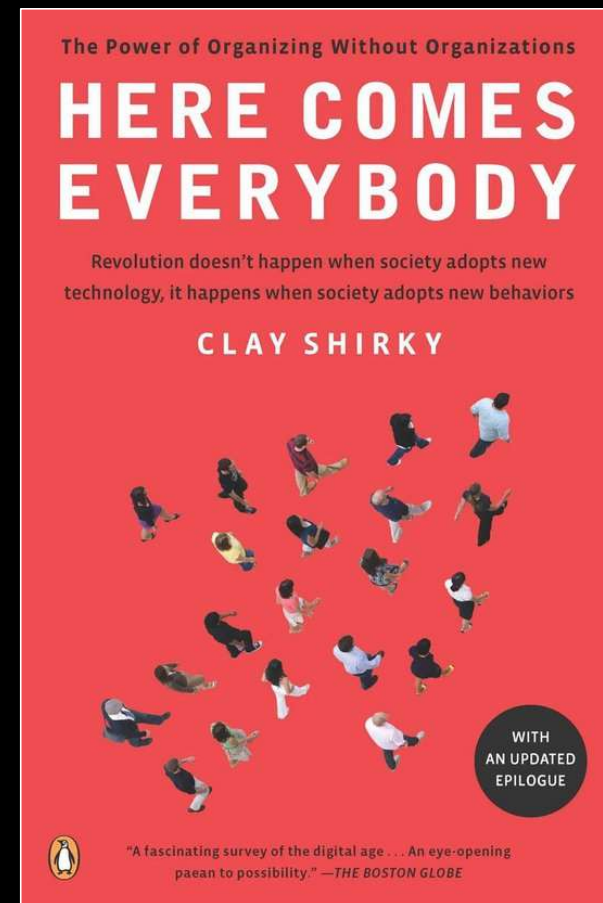
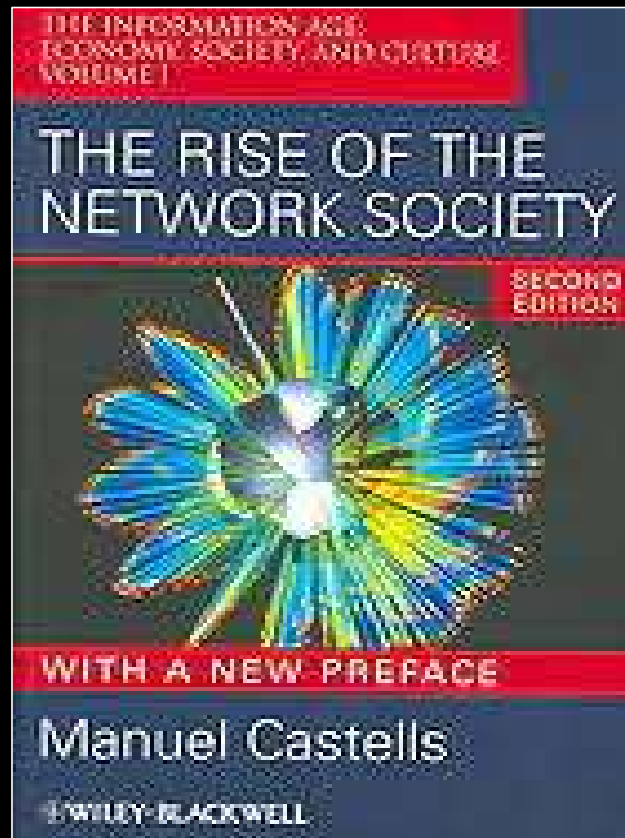
Perspectiefwissel?

Burgerlijke ongehoorzaamheid

Nieuwe blik op burgerbetrokkenheid?

Patronen in (inter)actie

‘Strijd, scheiding, samenwerking’

Variaties in verzet

Activisme gericht op...	Binnen het systeem	Buiten het systeem
Consensus zoeken (‘weg van de sympathie’)	<i>Participeren in beleidsprocessen,</i> bijvoorbeeld via overlegstructuren meepraten over beleid	<i>Beïnvloeden van beleidsprocessen,</i> bijvoorbeeld via een aangemelde demonstratie
Confrontatie aangaan (‘weg van de ergernis’)	<i>Frustreren van beleidsprocessen,</i> bijvoorbeeld via Woo- en handhavingsverzoeken	<i>Hinderen van beleidsprocessen,</i>

Werkvorm: *adviesvraag*

*Hoe in organisaties
duurzaam
toekennen van
belangen van
stemlozen’?*

Reflectie

Publiek domein als (strijd)toneel?

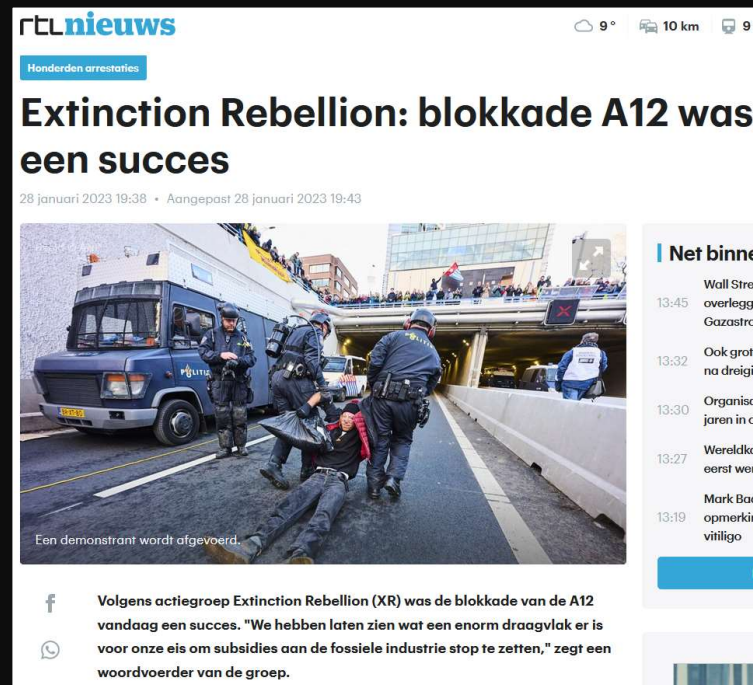

Surrogaat inspecteurs?

Professionele praktijken...

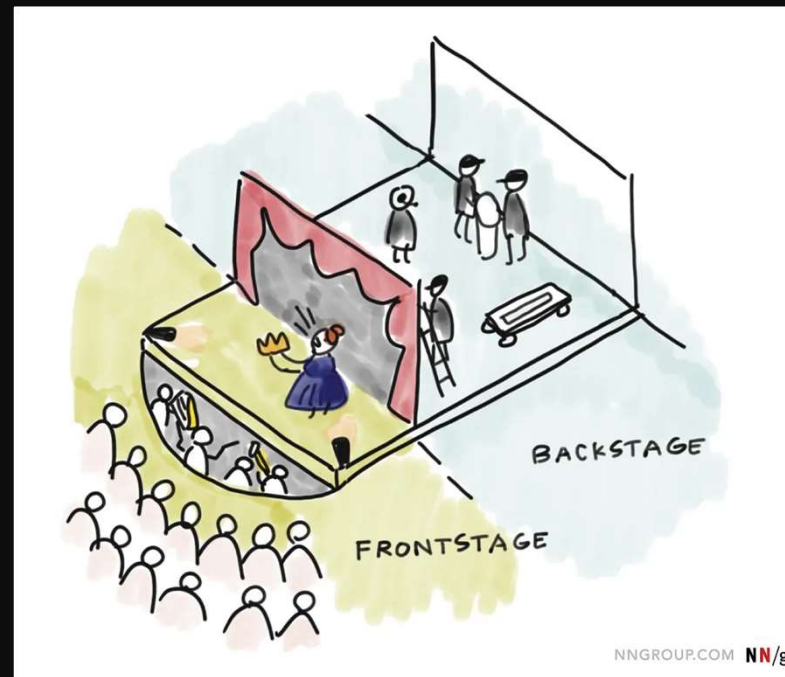
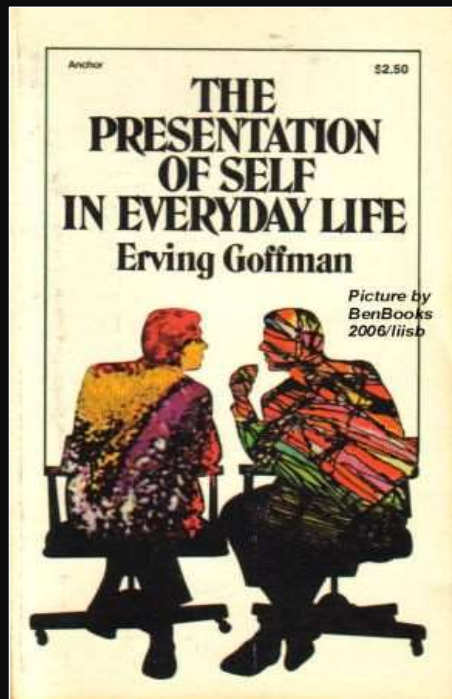
Succesvol optreden?

Strijdige strategieën...

Tot slot

Dramaturgische dimensie

‘Voor’ en ‘achter’ de schermen

Kijkje achter de schermen?

Setting the stage...

Strategisch activisme...

‘Blend in’ of ‘step out’?

Strategisch activisme...

‘Principieel’ of ‘pragmatisch’?

Strategisch activisme...

ACTIVISME

**EEN HERNIEUWBARE
ENERGIEBRON**

de opa van

Loesje

‘Instrumenteel’ of ‘symbolisch’?

Vragen?

Jorgen Schram | NSOB & EUR

Mail: schram@nsob.nl

LinkedIn: <https://nl.linkedin.com/in/jorgenschram>

